

Costa Val, Maria Graça, *Redação e textualidade*, Livraria Martins Fontes, São Paulo, 1991, 133 p.

Nunha recensión anterior sobre unha monografía catalana de Lingüística Textual apuntei algúns dos aproveitamentos que desta teoría se poden facer dentro do ensino das linguas. O libro que a esta hora comezo a comentar é un dos mellores exemplos que pasaron polas miñas mans de como deben rendabilizarse e conxugarse as ensinanzas da LT.

Unha das eivas recorrentes da maioría dos traballos de LT estriba na maña herdada dos costumes estruturalistas de aplica-los exemplos ó sistema teórico. As unidades ou fragmentos textuais empregados nos manuais e traballos de LT son case sempre textos modélicos (literarios, xornalísticos, etc.) ou textos manipulados adrede para demostra-lo funcionamento de determinados aspectos da teoría. No libro do que agora me ocupo sóubose fuxir destas prácticas.

Costa Val recolleu na súa obra a análise de cen redaccións escritas realizadas na proba de acceso á universidade establecida no sistema educativo brasileiro. Os textos son producións particulares de alumnos que remataron o bacharelato e a profesora brasileira tentou organizar un sistema teórico que servise para aprecia-la funcionalidade das súas mensaxes.

Na primeira parte preséntase o modelo que utilizou para realiza-la investigación. Segundo Costa Val, un texto é perfecto se atende o aspecto semántico (coherencia), o formal (cohesión) e o pragmático (funcións informativa e comunicativa). A textualidade determina o conxunto de características que definen o que é un texto. Para delimitar estas calidades distingue dous bloques: o que reúne elementos conceptuais e formais e o que contén os aspectos pragmáticos. No primeiro grupo diferencia a rede de relacións conceptuais que se poñen en xogo no texto (coherencia) e a manifestación lingüística desas relacións significativas (cohesión). A definición e a delimitación de correspondencias entre estes dous aspectos constituíron sempre un punto crucial da LT. A autora do libro define con claridade os dous conceptos e traça con tino o sentido das súas relacións.

O outro conxunto de factores que determinan a textualidade dunha unidade lingüística están cos protagonistas do acto comunicativo. Seguindo a Beaugrande e Dressler establécense os elementos pragmáticos que repercuten na configuración do texto. Aínda que este é un capítulo da LT tratado con reparo por moitos estudiosos, a autora demostra a necesidade de consideralo na análise textual. O texto elabórase para cumprir uns obxectivos (intencionalidade), debe cadrar coa situación en que se desenvolve a comunicación (situacionalidade), ten que resultar interesante e proveitoso para o receptor (informatividade) e ha de ter en conta as relacións establecidas con outros textos (intertextualidade).

No segundo capítulo da primeira parte detállanse os criterios que se usaron na avaliación das redaccións. Na estimación da coherencia e da cohesión empregáronse as regras de Charolles: a permanencia no texto dos núcleos semán-

ticos e formais (continuidade), a presentación de información nova e os mecanismos formais usados con este fin (progresión), o respecto dos principios lóxicos e o uso axeitado de termos e modos verbais (non contradición) e a organización dos feitos no discurso (articulación).

Algúns dos factores pragmáticos relacionados co contexto (intencionalidade, aceptabilidade e situacionalidade) examináronse por xunto para tódolos escritos, xa que as redaccións foron producidas en condicións idénticas. Para medi-la efectividade da comunicación a autora brasileira centrouse na medida da imprevisibilidade da información e da suficiencia dos datos. A primeira parte do libro conclúese recoñecendo que a análise da textualidade dificilmente pode ser obxectiva; aínda que os aspectos formais se poden avaliar con exactitude, a estimación dos factores pragmáticos está subordinada sempre ós coñecementos dos interlocutores

A segunda parte da obra contén os resultados da análise das cen redaccións. Os textos foron compostos na proba de selectividade de 1983 por alumnos de letras que tiñan entre dezasete e vintedous anos. O tema proposto foi o da violencia social. O primeiro estudio é cuantitativo; avaliase o funcionamento da coherencia, da cohesión e da informatividade. O 85% dos textos presenta problemas relacionados coa informatividade, a metade das redaccións ten insuficiencias na coherencia (sobre todo na continuidade e na non-contradición) e poucos son os escritos en que se rexistran fallas graves na cohesión (articulación, uso dos pronomes anafóricos e xusteza no emprego do vocabulario).

A análise cualitativa realízase con máis detalle. Con moito acerto a autora retoma cada un dos elementos cos que avalía a textualidade e a feito vai mostrando as deficiencias que respecto deles presentan os textos. Nesta sección demostrase a utilidade da metodoloxía proposta na primeira parte do libro. Para Costa Val os textos teñen unha armazón ben constituída, formalmente mostran poucas desviacións do padrón lingüístico. Sen embargo son textos pobres, compostos con razoamentos previsibles, pouco efectivos e con niveis baixos de informatividade e coherencia.

O interese máis destacable da obra é o de saber agrupar a xeito unha serie de criterios válidos e efectivos para determina-lo grao de proximidade dunha redacción escrita ó modelo textual óptimo. As propostas teóricas non son novas, pero o seu emprego e a conxunción dos aspectos pragmáticos, semánticos e formais convértenas nunha achega moi proveitosa. Un libro recomendable para percibi-lo rendemento que se pode tirar da LT e tamén para decatarse da posibilidade constituír un marco teórico preciso dende o que achegarse á análise da composición dos textos escritos.

XULIO C. SOUSA